

Dr. Tjip de Jong is organisatieadviseur en onderzoeker. Hij schreef een proefschrift over sociaal kapitaal en kennisproductiviteit. Tjip is auteur van 'We presteerden nog lang en gelukkig', 'Verslaafd aan organiseren' en 'Denken in organisaties'. E-mail: tjip@me.com

Van al dat meten worden we dom

Een beetje ongemakkelijk was het wel. Ik zat op een wiebelig kinderkrugje in de kleuterklas van onze zoon, vlak naast de leerkracht tijdens het tienminutengesprek. Sinds het rapport open op tafel lag, staarde ik voor mij uit. Ik was stiekem meer bezig met de scores die ik razendsnel had gelezen dan met wat de juf tegen me zei. Het ging onbewust en in een nanoseconde had ik ze in mijn hoofd doorgenomen. Mijn eerste reactie beviel me allerm minst. Ik zag namelijk iets. Mijn ogen werden er naartoe getrokken. Ik zag een C.

En vanaf dat moment leefde ik op een andere planeet. Ik zat niet meer op het krugje, maar was mijn eigen bijlescentrum begonnen. Ik had een compleet lesprogramma uitgestippeld voor na school. Blokken van vijf weken. Elke dag vijftien minuten rekenen en taal oefenen. Op zaterdag zou ik mijn vader (streng wiskundedocent) en moeder (precieze Nederlands lerares) vragen. Ruimtelijk inzicht pak ik ook mee. Waarom niet? En dat gekke Montessori honderdbord ga ik ook kopen. Weet je wat: ik koop alle materialen. Van een C naar een A!

Ik denk nog vaak terug aan dit moment op school. De meetverslaving, het belang van cijfers en rapporten, het zit in mij. Het zit in ons allemaal. Onze neiging om kwaliteit, vooruitgang en groei te beoordelen in cijfers is enorm. Het beheerst in veel organisaties een groot deel van het dagelijks leven. Het is misschien zelfs wel verslavend. Want als je eenmaal gaat meten, kun je eigenlijk alleen maar nog meer gaan meten. Groter, beter, anders, nog preciezer! En er is goed nieuws: je kunt bijna alles meten! Vorige maand werkte ik bijvoorbeeld met een grote gemeente die alle ambtenaren een persoonlijkheidskleurentest liet doen, omdat onderzoek had aangetoond dat dit tot wel 20% meer effectiviteit zou leiden! Je bent wel gek als je het niet doet.

Maar wat doet al dat meten eigenlijk met mensen en belangrijker nog: wat doet het met kinderen? Want dat meten begint wel al in groep één. Oké, we noemen het oefenen, maar de tafeltjes gaan al uit elkaar, vergis je niet. In groep acht, als de eindtoetsen gemaakt zijn, is de intellectuele rangorde vaak al wel duidelijk. Kinderen weten precies de scores van elkaar en welke gevolgen dit heeft

voor toekomstige ambities. Natuurlijk: we doen – ook in ons HRD-vak – een sterk appel op de autonomie en het individuele karakter van leren. We praten graag over rijke leeromgevingen, over het belang van interactie en dialoog.

Maar de realiteit in veel scholen vandaag is anders. Er is een steeds groter wordende parallelle wereld die hardnekkig stuurt op het vooraf vastleggen van de inhoud, het in kaart brengen van processen en het continu meten en evalueren. Zo bepalen in veel vakgebieden externe partijen de inhoud van opleidingen. En de kwaliteit van een school is af te leiden uit bijvoorbeeld de scores op eindtoetsen, het op orde hebben van de administratie en de doorstroom naar zo hoog mogelijke vervolgoedingen. Deze realiteit uit zich in een behoefte om door middel van uniforme toetsen vast te leggen of de leerlingen het 'wat' in voldoende mate beheersen. Door deze resultaten te documenteren en ze met die van andere scholen te vergelijken, kan het educatieve systeem de intellectuele ontwikkeling op een school en in een land monitoren.

De filosoof Noam Chomsky, een fervent aanhanger van het verlichtingsdenken, noemt deze vorm van onderwijs indoctrinatie en domesticatie. Met als primair doel de economie gaande houden, wat toch echt iets anders is dan intellectuele ontplooiing, nieuwsgierigheid aanwakkeren, spelen en studeren. Hij houdt een sterk pleidooi om in het onderwijs het zelfstandig en autonoom denken ruim baan te geven. Als we echt vertrouwen hebben in de potentie van kinderen en hun ondersteunende volwassenen is het vooral nu nodig aantrekkelijke leeromgevingen te creëren, waarin onderzoek, dialoog en experimenten centraal staan. De lerende is volledig eigenaar van zijn eigen leerproces en geeft samen met zijn mentor of coach zijn ontwikkeling vorm, welke vorm dat ook mag zijn.

En onze zoon? Hij noemt het honderdbord stelselmatig het hondenbord en heeft het thuis nooit aangeraakt. Wel zingt hij de sterren van de hemel, maakt hij prachtige tekeningen en zijn schoolvriendjes zijn dol op 'm. Ik hoop dat hij tot groep acht in de kleuterklas mag blijven. Waarom? De kinderen beginnen de dag altijd samen, kiezen werkjes uit en het formele curriculum is eigenlijk nog niet gestart. Dat begint pas in groep drie. Heerlijk. ●